

מחבר ס"ז: **ובבית הכנסת זכו ומדליקין ומברכין משום פרסומי ניפא.** ומי שהדליק לילה ראשונה צצהכ"ג וצריך שהחיינו, כשמדליק אח"כ צציתו מצרך שהחיינו להוילא את בני ביתו, אבל אם אין לו בני בית נראה ללא יצרך קלא). וראיתי אח"כ שכ"כ צערי תשובה (ס"ק י"א), וה"ה ביו"ט צש"ל שמקדש צצהכ"ג מצרך שהחיינו, וגם אשתי מצרכת צשעת הדלקה, ולכן אם אין לו עוד בני בית לא יצרך עוד הפעם צקדוש שהחיינו קלב).

רמ"א שם: **ומסדרן מוזרח למערב.** עיין צצאר הגולה דמגיה צרמ"א כנרות המנורה. ונ"ל לפרש צכוונת הרמ"א, דאם אין המנורה צכותל דרום עלמו יניח המנורה לצד דרום, היינו מימין החזן ולא משמאלו שהוא לצפון. דהמצטר נקט מניח צכותל דרום, וע"ז קאמר הרמ"א או צדרום היינו צלד דרום המנורה, ועיין. וכן מצוה צד"מ (אות ו') שכתב ונ"ל: דלא כמהר"י צרין שהיו נוהגין להעמידה לצפון לשמאל החזן.

באר היטב סק"י: **אם אבל מתפלל בערב שבת חנוכה מדליק אדם אחר הנרות.** נ"ל לצריך להחוק תיבת "שבת" קלב). ואפשר לומר דמיירי צאצל תוך ציו"ן שאסור לילך לצצהכ"ג, אבל צע"ש אחר מנחה מותר לילך, ואם אז חל יום ראשון צשצת לא ידליק משום שהחיינו. ועי"ל דמיירי צאצל תוך ל', ולא ידליק משום שהוא אסור צשמחה כל ל' יום. ועיקר הטעם נ"ל דצחמת פשיטא צצתוך צציו צריך גם האצל לצרך שהחיינו על כל מצוה ומצוה, רק צפעס ראשון צצהכ"ג צלילה ראשונה שמצרכין שהחיינו שאז יש שמחה יתירה צצדים על התחלת ליל חנוכה ומצות מנורה, לכן לא ידליק אז נ"ח משום שמחה יתירה צצצורת צצ"א, שאצל אסור צשמחה יתירה כל ל'.

סימן תרע"ב

טור: **וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן שעבר עיקר מצותה.** משמע מהטור מדכתב "עיקר" מצותה, שגם אח"כ הוי מצוה. ועממא משום דאח"כ ג"כ יש עוצרים ושצים קנא, ואיכא פרסום קנא, רק עיקר החיוב הוא חלי שעה ראשונה כל זמן שצדים עוצרים ושצים. וא"כ לדיון דהיכירא לצני הצית ה"י צריך להיות דולק כל זמן שצני צית נעורים. ומלאתי צצהג"מ ה"י חנוכה (פ"ד אות צ') צשס ר"י ונ"ל, אמנם כיון שאין אנו מדליקין אלא צצחים מצפנים ואין כאן פרסום גם כי אם לצני הצית, א"כ כל זמן שאין צני הצית ישנים צריך פרסום גם אפילו עד עמוד השחר עכ"ל. משמע מדצרו לצריך להיות דולק כל הלילה. בהם ש"ל דכוונתו דהחיוב להדליק הוא עכשיו כל הלילה, ולא שידלק כל הלילה. מ"מ מדלא נקט צלשונו צריך להדליק, אלא נקט צריך להיות פרסום

שערי תשובה סק"ח: **וברשות קעביד ואפ"ה אם הזיק חיוב.** וראוי גמורה לזה דהטור צחו"מ (סי' תי"ח) נותן טעם לזה דמשו"ה חייב שה"י לו לישב ולשמור שם. אלמא דצצר דגם צצן מודי להא דמצוה להניחו צתוך יו"ד. אך על הרמב"ם צה"י נזקי ממון (פ"ד ה"ג) ק' לי שמצוה ג"כ זה הטעם שה"י לו לשמור אלמא דצצר ג"כ כצצרת צציו דמצוה להניחה צתוך יו"ד, והכא לא מצוה הך דינא כלל. ויש ליישב קנא דהרמב"ם צצר דלעולם ליכא מצוה להדליק למטה מ"י, אך משום דאיכא ערחה להדליק למעלה מ"י יכול להדליק למטה, רק שהייב לשמור. דזה שיש לשמור שם אינו ערחה טובא, וצצציל זה לא אחי לאמנועי ממנוה. וצשיטת הטור ונ"ל עוד, דהא דאמר רב זאת אומרת, היינו דמר יודא מוכח, וציון דאנן לא קו"ל כר"י אלא כחכמים א"כ נדחית הא דיןא דמצוה להניח צתוך יו"ד. וע"ז מדחי הגמ' דלא מצוה מוכח, אלא שה"י להם קבלה שכך היא מצותה. ועיין צמחה"ש (סק"ו) שכתב דמשו"ה צריך להניח למטה מ"י דאין דרך צגר שמדליק לצורכו להניחו למטה מ"י ואיכא פרסום דלמצוה הדולק. אבל ההלכה אעפ"כ אמת הוא ולא נדחה הא דיןא.

מג"א סק"ז: **דהרואה אומר לצרכו הוא דנקט לה.** ונראה ל', דאם הדליקה צפנים והוציאה לחוץ צזה יש לחוש שהרואה יאמר שלצרכו הדליקה, וליכא היכר צעממה כלל. אבל כאן כיון דאין דרך להדליק נר למעלה מעשרים אמה, לא יאמר לצרכו הוא דמדליק, אלא אח"כ שיראה אותו שמניחה למטה יאמר הרואה שלצרכו הוא דנקט צידו קל). וגפ"מ צין טעם הרמ"א לטעם כמהרש"ל עיין צעט"ז אם ה"י הדולק אוחז נר אחד.

עטרת זקנים (על הרמ"א ס"ו): **אם יש לו נר אחד מותר בנלענ"ד.** נראה כונתו דאיתא צגנ"י (כ"צ ע"ב) דאפילו אי הנחה עושה מצוה אם הדליקה צפנים והוציאו לחוץ לא עשה ולא כלום משום דהרואה אומר דלצרכו הוא דלדלקה, א"כ היכי שיש לו נר אחר לא יאמר הרואה דלצרכו אדלקה. וא"כ ה"ה צהדליקה למעלה מ"י והניחה למטה מ"י למ"ד דהנחה עושה מצוה ולא יד"ח אם יש לו נר אחר, ומשו"ה נקט הרמ"א דלא ינא משום דהדלקה עושה מצוה, לומר דאפילו צצהג"ג לא ינא יד"ח. ואפ"י לדצרי המלחמות דאוסר להשתמש אפ"י ציש לו נר אחר, וע"כ היינו משום דלפעמים גם לצרכו מדליק כמה נרות, דזה דווקא צמשתמש אללם, אבל אי נקט צידו להאיר אין דרך ליקח שנים. וצפרע כאן צשהניח הנר למטה והנר האחר אינו אחוז צידו, וממילא אי"ל דלצרכו אדליק שתיכס כיון דתפס צידו רק נר אחד.

דחכא לא שייך כ"כ האי לישנא.

קלא) עיין מש"כ בזה בימין דחנוכה (סי' מ"ה).

קלב) עיין בשו"ת חת"ס (סי' קמ"ג) ובימין דחנוכה (שם).

קלב) לפנינו בבאר היטב ליתא תיבת "שבת".

קל) נראה דרבנו רוצה לבאר דכאן עיקר החשש לא בעת ההדלקה דאדרבה דבעת ההדלקה ניכר דהוי לצורך מצוה אלא דהחשש שיאמרו יהא בשעה שיקח הנר בידו. ואולי בזה רצה לתרץ למה לא נקט הרמ"א דהרואה יאמר דלצרכו אדלקה כמו לקמן (סי' תרע"ה ס"א),

לצני הצית, משמע אלל היכא דיש ג"כ היכירא לר"ה לריך
לדקדק בזמן הדלקה. הגם שלא חס ידליק אח"כ כיון דאיכא
לכה"פ היכירא לצני הצית, אלל לכתחלה לריך לדקדק כ"ל.

באשל אברהם ס"א: כתב ריש להקדים תפילת ערבית וכו'
דאפי' בדרבנן תדיר קודם. כ"ל כיון
דכאן יש מלוא עובדת לא אמרינן ב' תדיר קודם. דהא כל שלא
הדליק מיד בליל הכוכבים בכל רגע ממעט הפרסום עד זמן
שחלה רגל, לכן ידליק תחילה. ואפשר לדיון דמדליקין בפנים
אין אנו חוששין לדינא לזמן דגמי רק לזריזות בעלמא, כדאי
כאן ברמ"א ס"ב, ויש להקדים תפלה וק"ש קודם, חוץ מאם
יש לו חלון הסמוכה לר"ה שרואין העוברים ושבים הנרות
יקדים תחלה כ"ח.

רמ"א ס"ב: ורמ"מ טוב ליהדר גם בזה"ז. ולדין דמדליקין
בחלון הסמוך לר"ה פשיטא דלריך ליהדר
בזה מלד הדין. דכל שעה [שמאחר בהדלקה] ממעט מלוא
פרסומי ניסא. [ועיין במג"א (סק"ה) שכי דמי שלא התפלל
מעריב מדליק קודם. והיינו משום להקדים] פרסומי ניסא.
ועיין מח"ס"ש בזה [דמשמע מדבריו שיש להקדים נר חנוכה
משום דחיישין שמא ישכח להדליק לאחר התפילה], וכל דזה
דוקא צמי שרגיל להתפלל בצבור ואירע עתה ללא התפלל דאז
שייך לחוש שיכחה ועיין לעיל סי' הל"ג במג"א לענין צדיקת
חמץ, [אלל באופן שאין לחוש לשמא ישכח דאז נר חנוכה קודם,
להקדים בפרסומי ניסא] קל"ה.

עטרת זקנים (על רמ"א ס"ב): וכלי שלא הדליק מנין הנרות
של אותו הלילה א"צ
להדליק מראש, אלא ישרים מה שחפר וא"צ לברך פעם אחרת
שכבר בירך ודעתו היה על מנין הנרות שצריך לאותו לילה.
אלל חס הי' סבור שהוא ליל וי"ו והדליק ששה, ואח"כ נודע לו
שהוא ליל ז', וא"כ מתחלה לא הי' דעתו על כל השבעה, נ"ל
דמאן דמברך לא משתבש, דלא גרע זה ממה שאנו מצרכין על
כל מנהג, ומנהג זה להיות ממחזרין מן המהדרין הוא כמעט
בכל תפילות ישראל, והוא מנהג ותיקין שמזכר בגמ', ושפיר
מצרכין קל"ז.

אך יש לעיין קצת כאן כיון דאיכא פלוגתא דרבותא בין תוס'
ורמב"ם על איזה אופן יעשה לקיים מלוא הידור, אפשר
דהוה כמו ספק חס מקיים המנהג כתיקונה ואין לברך. אלל
נראה דמאן דמברך לא משתבש, לפי המצוה בד"מ (סי'
תרע"א אות א') כי לפי מנהגינו אנו יולאין בין לרמב"ם בין
לתוס'. אלל שעשה ניסוס לא יברך עוד הפעם, דזשלמא על
מנהג דמהוייבס אנחנו לקיים ממילא מצרכין ולונו להדליק, אלל
שעשה ניסוס שכבר צריך פשיטא שלא יברך.

אהדדי. וכן גורס הק"נ (אות ב') בלי א"נ עיי"ש.
קל"ז דברי רבנו בד"ה זה היו בקיצור נמרץ, והרחבנו הביאור בזה
לפי הבנתנו, עפ"י דברי רבנו בד"ה הקודם.
קל"ז עיין פמ"ג (א"א סק"ג) ובשו"ת כת"ס האו"ח (סי' קל"ה),
וביומין דחנוכה (סי' ט"ו, ל"ד, ל"ה).

גם עד ע"ה, משמע כך לריך להיות דולק עד ע"ה. וסברא
הוא, כיון דהיכירא הוא מצפנים ומה גם לדברי ב"ח שמפרש
שלתירוצ' הראשון בגמ' אסור לכבות או להשתמש לאורן לאחר
שלקו השיעור, שהרי לחי ראשון לא הוזכר שום שיעור והכל
שור ומדינא נמי אסור, עכ"ל. (וי"ל איפכא כיון דאין היכר
רק לצני צית והם ראו אותה ונתפרסם הגם אללם די צראוי
בעלמא ואי"ל שיעור כלל). ואף שדברי הב"ח נראים דוחק שהרי
אי הלשון ראשון סובר כך למה לא יהא מדליק ללשון ראשון כל
הלילה גם אחר שחלה רגל מן השוק כיון דמלוא הוא, ולמה
קאמר הגמ' דאי לא אדליק, משמע שאחר חצי שעה לא ידליק
עוד. ויותר טוב לומר שהלשון הראשון סובר דאי"ל שיעור כלל
כיון דהדלקה עושה מלוא וכבחה אין זקוק לה כל שלק חפי'
קצת יאל, אך יש ליישב דברי הב"ח דעיקר הפרסום הוא עד
דכליל ריגלא וכו', לכך אי לא אדליק מדליק בצרכה ויאל ידי
עיקר המלוא, אלל אח"כ אינו יואל ידי עיקר המלוא ואינו
מדליק עוד, הגם שקצת מלוא איכא, מ"מ כיון שצבר זמן עיקר
מלוא ח"ל להדליק עוד, וכן מוכח מלשון רבינו שכתב "עיקר"
מלוא וכו'. אך גם אח"כ איכא קצת מלוא כל זמן שיש עוברים
ושבים קצת.

ב"י ד"ה מצותה וכו': צריך ליתן שמן לתוכה כדי שתהא
דולקת והולכת עד השעור הזה

שאם היתה דולקת והולכת עד השעור הזה וכו'. וכנה תיבות
שאם היתה וכו' ל"ע קלד', וכי הא בזה תליא. וכל ואם היתה.
וכ"ל לפרש לפי דברי הב"ח כאן בגמ' דלתירוצ' ראשון בגמ' דאי
לא אדליק מדליק, אי"ל שום שיעור, ואם נתן מעט יאל, ואם
נתן הרבה הכל הוא מלוא ואסור לכבותה או להשתמש לאחר, לכך
נקט שפיר הרא"ש לחי א"ל לשעורא שצריך ליתן וכו', שאם
היתה דולקת מותר לכבותה. אלל לחי ראשון דאי לא אדליק
מדליק אסור עד שיכבה, דהא הכל הוא שיעור מלוא. ולפי'
אין לריך להגיה כמו שמגיה התפארת שמואל ברא"ש קל"ה).
וראי מלאן לדברי הב"ח, והטעם דלחי קמא אסור עד שיכבה
אפילו לאחר זמנה, כיון שאחר חצי שעה יש ג"כ קצת היכר, כי
הולכין עוד איזה צי"א בשוק, ויש היכר לאותן צי"א המועטים.
וי"ל כיון דעכשיו היכירא לצני הצית, לריך להיות דולק כל
זמן שהצני צית נעורים. אלל י"ל דאם היכר אינו אלל לצני
הצית כיון שראו אותה רגע כבר נעשה היכר ופרסום וכבר
יאל מלוא כ"ח, משא"כ כשמדליק בחוץ שיש בכל פעם עוברים
ושבים חדשים.

ד"מ סק"א: פ"י ר"ש רגם עכשיו הי' מצריך לעשות פתילות
ארובות. וי"ל דאף בזה"ז לריך לחזר בזמן
ההדלקה להיות עם שקיעת החמה. דהא בחוס' ד"ה דאי
כחצו דעתה אין לחוש בזמן ההדלקה, דאין לנו היכירא אלל

קלד' לפנינו בב"י ליתא "שאם" אלא "אם", והב"ח בהגהותיו על
הרי"ף גרס "א"נ" שאם היתה.

קל"ה דגורס ברא"ש א"נ אם רצה לכבותה דהוי תירוצ' בפ"ע.
ולדברי רבינו זה המשך למש"כ הרא"ש דצריך ליתן שמן שיהא
דולק כשיעור הזה דאם רצה אח"כ לכבותה הרשות בידו דזה שייכי

אם נאמר דלמא הלכה כלישנא קמא דאין לריך שטור, א"כ יש לחוש דמקום חסרון כים יקילו כולם, דלא יתנו זה כשיטור משום ספק דרבנן להקל, א"כ יוכל שתעקר כל מלוא נ"ח, אם הלכה כלישנא דתרא שריך דאמת כשיטור, לכן לריך כל אחד ליתן זו כשיטור כדי שלא יעקר המלוא לגמרי. מ"מ י"ל גם לפי טעם זה לא יצרך לאחר חזי שטח כיון דרק מנד ספק לריכין ליתן זו כשיטור קלה).

סימן תרע"ג

בטור: יכול אח"כ לברור איזה שירצה להיות שמש אפי' הראשון. הגם שאם הראשון הוא השמש לפ"ז הפסוק בין צרכה להדלקת נר שבו מקיים המלוא, י"ל דסבר כיון דהוא לורך כדי שלא יכשלו בתשמיש אלל נ"ח, הוה כמו ללורך המלוא, כמו הבא מלח והבא לפתן בגמי צרכות (מי ע"ה). ב"י ד"ה שאלה וכו': ומותר ליהנות משלשתן. י"ל דכוונתו משלשתן כל אחד בפ"ע, לפי דברי הג"ה בשו"ע סי' תרע"ג ס"ה דאם נחערב נ"ח ידליק מהתערובת עד שזדליל דולק נר של היתר, ואז מותר להשתמש לאורו.

מחבר ס"א: בין בשבת בין בחול. י"ל דאלו ה"י בחול מותר להשתמש אז חיישינן שמא ישכח וישתמש בו גם בשבת ויטע, משא"כ אם גם בחול אסור רגיל להסית דעתו מיני.

מג"א סק"א: כתב דהגם שמותרין בשבת להדליק בשמנים ופתילות הגרועים, אבל השמש שמדליקין בו הנרות ורשאים להשתמש לאורו צריך להיות שמן טוב קלט. וזה יליצא דארעא וגיוורא דשמי שמיא, שהשמש שהוא צא רק להדליק את הנרות לריך להיות בשמן טוב, והנרות שהמה עיקר המלוי מותר ליקח גם שמן גרוע.

גם יש להסתפק אם מותר להדליק נר חנוכה צנר עלעקטעריש, אם לריך להיות דוקא בשמן ופתילה דומיא דנרות של מקדש. גם צנר יאלי"ט יש להסתפק בן.

הדבר פשוט אללי לאסור להוציא בשבת נינוץ של העלעקטעריש ערישע כי הוא איסור דאורייתא, עפי"מ שאיתא בפסחים (נ"ד ע"ה) שהוציא אדכ"ר צמו"ש האור ע"י ששחק צי אצנים זלי"ז וילא מהם נינוץ אור וצירך צורא מאורי האש קמ).

מג"א סק"ב: אלא ע"כ דכל תשמיש אפור, והבי נהוג. קי לי הא דתשמיש עראי שרי מקורו מהר"ש שבת פ"ב (סי' ו'), דהא דתשמיש נאסר אלל נ"ח הוא משום דהרואה יאמר ללרכו הדליקו, אלל דתשמיש עראי שרי, דמשום תשמיש עראי אין דרך להדליק נר, ולא יאמר ע"ז הרואה ללרכו הדליקו. ואשמעין רב אפי' בגמי שבת (כ"ב ע"ה)

מג"א סק"ה: ובני ביתו מקובצים יחד. יש ליתן טעם למה לריכין להיות בני ביתו מקובצין, הלא אפילו אם הם צעיר אחר וילאין צנר זה, כדאי בגמי שבת (כ"ג ע"ה) שאמר ר"י כשהי' אכסנאי לא ה"י מדליק, כיון שהיו מדליקין עליו צנר ביתא. וי"ל דטעמא דלריכין להיות מקובצים הוא כדי ללאת אותן רצותא [עיין צ"ח (סי' תרע"ו) ד"ה ומ"ש] דסברי דהגם דאם מדליקין עליו צנר ביתו וילא צנר ידי מלוא נ"ח, מ"מ לריך לצרך אם רואה נ"ח, דחוצה הבוג הוא לרואה, ולא מיפער צברכת מי שהדליק עליו. לכן לריכין בני ביתו להיות מקובצין לשמוע שהחיינו ושעשה ניסים כדי שילאו גם צנר. [ועיין צ"ח (סי' תרע"ז) ד"ה ומ"ש].

מג"א סק"ו: אבל מרפתם בשו"ע משמע שדעתו שיברר. והנה מדנקטו כר"י והרמב"ם ¹²³⁴⁵⁶⁷ בה"ח (פ"ד ה"ה) השתי לשונות שצנר שבת (כ"ה ע"ב), משמע דס"ל דשתיכס הלכתא ניכח. ולפ"ז א"ל להדליק כלל אחר חזי שטח ראשונה, דהלכתא גם כלשון ראשון, דאי לא הדליק מדליק, דהיינו שמדליק רק עד שתכלה רגל מן השוק, שהיא עד חזי שטח ראשונה. ואם גם נאמר שנקטו שני הלשונות משום ספק דהלכתא כמאן יצרך. ולפ"ז מי שהדליק ולא נתן זו כשיטור שריך להדליק עוד הפעם וליתן זו שמן קודם הדלקה שידליק חזי שטח, ג"כ לא יצרך, דלמא הלכתא כלישנא קמא ואי"ל שיעור.

אבל מלשון המחבר (סי' תרע"ב ס"ב) שכתב שריך ליתן שמן שידליק כזה השיטור קודם הדלקה כיון דהלכה עושה מלוא, (וזה סברת הר"ש, וידוע שכ"מ ש"י רבינו יש מי שאומר הלכתא הוא כדאי בכללי הפוסקים ז"ל), כיון שסיים שם המחבר לא ילא י"ח סתמא, ולא קאמר מספק דללישנא קמא דלא צעי שיעור ילא, משמע דסבר דשתי הלשונות אמת, דמשמע מרי"ף ורמב"ם, ופסק המחבר כוותייהו. וי"ל ללאת ידי כולם משום חשש ספק צרכה יקצן אללי איזה צנ"ה שיראו הנרות שהדליק שהיא פרוסוס גם ואז יכול לצרך צלי פקפוק לפ"מ שאנו נוהגין לצרך כשצני ציתו מקובצים יחד אפי' כל הלילה כדאי צמג"א סק"ה.

והנה צר"ן פ' ע"פ פסחים (קט"ו ע"ה) אי על הא דאמר בגמי תרי כסא קמאי צעי הסיצה, ואיכא דאמרי תרי כסא דתראי, ומסיק בגמי הלכתא אידי ואידי צעי הסיצה, וכתב צר"ן לא אמרינן ספק דרבנן לקולא, כיון דהספק הוא לכל העולם תמיד, אם ישחך רק תרי כסא קמאי צעלה מלוא הסיצה לגמרי, וה"ה איפכא, לכן צעי כולי' הסיצה. אלל כאן י"ל אי הלכתא כלישנא קמא דלאחר חזי שטח אין עוד מלוא להדליק, לא צעלה מלוא הדלקה, כיון דרוב העולם מדליקין צמנה עם שקיעת החמה, ולא ימתינו צכיון עד אחר חזי שטח להיות פטורין להדליק מנד ספק. אלל ללישנא דתרא, לשיטורי,

קלט) כך פירשו האחרונים את כונת המג"א. עיין לבושי שרד ויד אפרים שם.
קמ) עיין מש"כ בזה רבנו בספרו חאו"ח (סי' קל"ג—קל"ה).

קלט) עיין בהגהות מיימוניות (שם אות ב') דכתב דמשו"ה פסק הרמב"ם כשני הלשונות משום ספק דרבנן ולקולא. וע"ע ביומין דחנוכה (סי' ד').